

TRŽIŠKI TEKSTILEC

LETO XVI

Številka 4

APRIL 1975

GLASILO ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA BOMBAŽNE PREDILNICE IN TKALNICE TRŽIČ

ŠTEDNJA - INOVACIJE

Splošni gospodarski položaj in naše notranje razmere nam nalagajo nove naloge pri odkrivanju notranjih rezerv. Zaradi tega obravnavajmo prizadevanja za povečanje in zaostrovanje štednje ter za iznajditeljstvo kot našo skupno nalogo. Področje je zelo široko in možnosti za uspešno akcijo tudi. Sleherni, ki v delovni organizaciji združuje svoje delo, ima prav gotovo tudi neposredno ali pa posredno možnost prispevati k prihrankom. Lahko je to boljše lastno delo, izraba uporabljane materiala ali pa predlogi za zboljšave opravkov in varnejše delo.

Vabimo vse sodelavce, da o tem razmisлите in ko boste imeli kakšen koli predlog v zvezi s štednjo, tako z materialom kot z delovnimi pripravami in časom, da brez predsodkov svoj prispevek naslovite na tajništvo z oznako ŠTEDNJA - INOVACIJE. Da pa bo omogočeno dajati predloge tudi ustno (vsi namreč nismo enako veščti izražanja v pisni obliki) uvažamo še prakso pogovorov z glavnim direktorjem. Na prvi tak razgovor lahko pridete dne 10. maja v času od 7. do 10. ure.

Jugoslovanska tekstilna industrija in mednarodna tekstilna tržišča

Najpomembnejše silnice, ki so v letu 1974 vplivale na poslovanje jugoslovanske tekstilne industrije so bile predvsem izredno velike podražitve uvoznih surovin in reprodukcijskih materialov, počasno reguliranje glede odmrzovanja cen ter padec izvoza.

Medtem ko je indeks porasta celotne industrijske proizvodnje na podlagi desetih mesecev 1974. leta znašal 9,9 % v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta, je indeks tekstilne proizvodnje porastel le za 7 %. Kot vselej skrivajo povprečja različne intenzivne premike in celo gibanja v različne smeri. Tako je pri nekaterih skupinah tekstilnih proizvodov proizvodnja celo padla, na primer v konfekciji perila za 4 %, pri oblekah in volneni trikotarji za 2 % itd. Na povprečno nižji porast tekstilne proizvodnje je prav gotovo vplivalo tudi povečanje življenjskih stroškov, kar ima za posledico stagniranje tekstilne potrebe domačih porabnikov ter padec izvoza.

Textilna industrija je leta 1973 zaposlovala okrog 290.000 delavcev, s tem, da je število zaposlenih v celotni tekstilni

industriji vključno v trgovini ter v negospodarski sferi, znatno večje. Glede osebnih dohodkov zaposlenih v tekstilni industriji je le-ta slejkoprej na repu seznama, saj znašajo povprečni izplačani dohodki v prvem polletju 1974. leta komaj 1.860 din.

V zadnjem času pogosto omenjena nelikvidnost posameznih gospodarskih organizacij in panog se ni izognila tekstilni industriji. Po stanju konec avgusta 1974 znašajo skupne terjatve in zaloge 21.681 milijonov dinarjev, od tega terjatve približno 9.000 milijonov dinarjev, medtem ko so znašali vsi viri sredstev tekstilne industrije le 13.780 milijonov dinarjev.

Ne čudi nas, da je nekaj desetina tekstilnih proizvajalcev pogosto blokiranih.

Podoba stanja jugoslovanske tekstilne industrije ne bi bila popolna, če ne bi omenili sistema uvoza osnovnih surovin, ki poteka v splošnem prek Direkcije za materialne rezerve. Izven okvirov je prikazana polemika o razlogih, ki so privedli do tega, da ima danes Direkcija znatne zaloge nekaterih surovin, ki pokrivajo potrebe

Ob 27. aprilu - dnevu zmage

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev se je zrušila kakor hiša, iz kart. Okupatorji, ki so z vseh strani planili po naši domovini, so imeli lahko delo z neorganizirano jugoslovansko vojsko brez vodstva.

Našo ožjo domovino so si razdelili trije zavojevalci: večji del so zasedli Nemci, Primorsko in Notranjsko z ljubljansko pokrajino vred so dobili italijanski fašisti, Prekmurje pa je pripadlo Madžarom. Tako razkosan slovenski narod, ki poleg tega tudi strankarsko ni bil enoten, je vseeno že takoj v začetku zasedbe našel v sebi toliko zdrave moči, da je 27. aprila pred 34 leti na pobudo Komunistične partije Slovenije ustanovil Osvobodilno fronto slovenskega naroda. Sestanek je potekal v najbolj mračnih dneh slovenske zgodovine. Slovenski narod je bil pod strašnim vtisom poraza in izdajstva. Ljudje, ki so doslej vodili vladno politiko, so se razgalili kot izdajalci in kapitulanti.

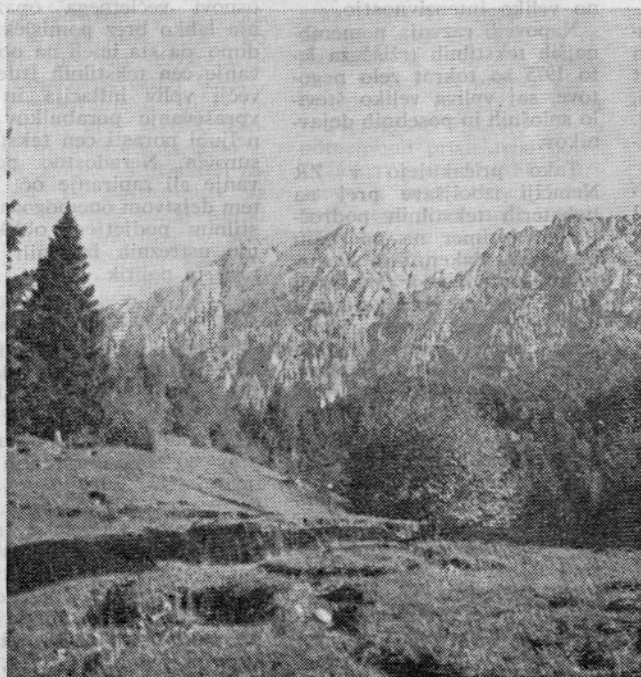
27. aprila 1941. leta je bila ustanovljena prva antifašistična zveza vseh naprednih strank v Sloveniji. KP je na ustanovni sestanku povabila predstavnike skupin, s katerimi je že pred zlomom kraljevine Jugoslavije tesno sodelovala. Vodje in članstvo teh strank je združila skupna protiokupacijska vez, ki je bila pod vodstvom Komunistične partije dovolj močna, da je prenesla streljanje in izseljevanje naših rodoljubov.

Prav OF je v Sloveniji organizatorica množičnega oboroženega odpora, ki je rasel iz kmečkih bajt in delavskih naselij v močno organizirano armado, ki je skupaj z ostalimi jugoslovanskimi narodi osvobodila in ustvarila nov, pravičnejši družbeni red.

tekstilne industrije tudi do maja 1975. leta in to po cenah, ki so do 30 % višje od današnjih cen na mednarodnih tekstilnih tržiščih. Podatke

navajam le kot neprijetno realnost, ki ne daje zniževanja cen na domačem tržišču, kljub sotekstilni industriji

(Nadaljevanje na 2. str.)

Ob 1. maju - prazniku dela in 27. aprilu - dnevu OF

čestitajo samoupravni organi, družbenopolitične organizacije, kolegijski poslovodni organ in uredništvo Tekstilca!

Jugoslovanska tekstilna ...

(Nadaljevanje s 1. str.)

manevskega prostora glede razmeroma nizki letni porabi na prebivalca, ki znaša povprečno 9,5 kg prav katastrofalno pa vpliva na izvoz na tuja, zlasti še konvertibilna tržišča.

Zunanje trgovinsko poslovanje tekstilne industrije

Izvoz je na osnovi podatkov za obdobje januar-avgust znašal okrog 235 milijonov dinarjev, s tem pa je v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta porastel za 31 %. Vendar najbrž sploh ni prišlo do povečanja izvoza, ali pa je bilo to povečanje neznatno, ker so še hitreje rasle cene. Delni dokaz za navedeno trditev je indeks cen proizvajalcev, ki se naša bolj na domačo prodajo kot na izvoz. Indeksi so za tekstilno industrijo za obdobje januar-avgust 120 (samo avgust 71), za kemično industrijo, ki je proizvajalka pomembnih tekstilnih surovin, pa 138 (samo za avgust pa 137). Izvoz je torej stagniral.

Negativne težnje porasta izvoza proizvodov nižjih stopenj predelave tj. surovin in polizdelkov na račun tekstilnih izdelkov, zlasti konfekcije, čigar delež je v celotnem tekstilnem izvozu zdrgnil na 16,2 % je nadaljnja karakteristika tekstilnega izvoza v obravnavanem obdobju.

Najbolj je padel izvoz perila, kar za 28 %, manj proizvodov težke konfekcije — za 10 % in še manj za posteljno konfekcijo (8 %). Po sektorjih proizvodnje zaznamuje največji porast izvoza sektorji volne, trikotaže in staničnega vlakna, docim se je znižal izvoz v sektorjih konfekcije, trdnih vlaken in pozamenterije. Ko ocenjujemo izvoz konfekcije, moramo upoštevati tudi predelovalne posle. Tako je bruto vrednost konfekcijskih predelav v letu 1973 znašala kar 170 milijonov dolarjev. To pa pomeni kar 74 % udeležbo v celotnem izvozu jugoslovanske konfekcije. Predelave potekajo predvsem z razvitiimi državami EGS, delno tudi z ZDA, docim je delež držav SEV in držav v razvoju nepomemben. Predhodne ocene realiziranih predelavnih poslov, na osnovi neutralnih kazalnikov, prav tako kažejo na zmanjšanje teh poslov v letu 1974. Predvsem je prizadeta predelava težke konfekcije (manjša za 26 %), docim je padec pri predelovalnih poslih perila manjši. Naša konfekcijska industrija postaja zaradi naraslih stroškov predelave vedno manj konkurenčna na mednarodnih tekstilnih tržiščih, odkoder jo izpodrivajo ponudniki iz držav SEV in nekaterih severnoafriških držav.

Sestava izvoza po valutnih območjih se prav tako slabša. Nadaljuje se težnja povečanja izvoza na klirinška območja, za razliko od prejšnjih let, ko so v tekstilnem

izvozu prevladovala konvertibilna tržišča. Odnos med izvozom na konvertibilna tržišča in klirinška tržišča je pravzaprav obrnjen. Medtem ko odpade na izvoz na klirinško območje 61 % vsega tekstilnega izvoza ter na konvertibilno območje preostalih 39 % je bil ta odnos v enakem obdobju preteklega leta 30:70. Navedena sprememba je še kako boleča, če upoštevamo, da uvaža tekstilna industrija večino surovin in reprodukcijskega materiala s konvertibilnega območja.

Glede uvoza tekstilnih surovin, polizdelkov ter gotovih izdelkov se je ta v obdobju januar-avgust več kot podvojil. Znaša okrog 506 milijonov dolarjev, ali indeks 202. Pretežni del uvoza odpade na surovine (58 %) ter prediva in sukance (19 %). Na velik porast uvoza so močno vplivale uvozne cene. Po sektorjih so udeleženi v uvozu bombaž za 31 %, sintetična za 28 % in volna za 24 %. V preteklih letih je tekstilni izvoz skoraj v celoti pokrival tekstilni uvoz, danes pa je uvoz dvakrat večji.

Stanja mednarodnih tržišč

Nad svetovno tekstilno proizvodnjo ter trgovino se že dolgo zgrinjajo težki oblaki. Ni dneva, da ne bi zasledili podatkov, ki govorijo o težavah tekstilne industrije posameznih držav, o nadaljnjem osredotočenju tekstilnih podjetij in zapiranju nekaterih izmed njih, o povečanju števila brezposelnih tekstilnih delavcev ter teh, ki delajo s skrajšanim časom, o protestih tekstilnih proizvajalcev zaradi uvoza itd. Obenem pa so skoraj enako pogosti podatki, ki pričajo, kaj so posamezne države ukrenile da bi podprle tekstilno dejavnost, zlasti izvozno, kako naraščajo pritiski po zapiranju tržišč pred uvoznim blagom itd.

Samo nekaj karakterističnih:

Japonska tekstilna industrija, ki je še v preteklem letu doživljala pravi razcvet se nahaja danes v recesiji, kakršne že dolgo ne pomni. Zaradi izredno težavnega stanja so se japonske predilnice ce volnene preje dogovorile, da bodo v obdobju šestih mesecev, od 1. 12. dalje, znižale proizvodnjo za 40 %. Sledile so jim bombažne predilnice, ki bodo v istem obdobju zmanjšale proizvodnjo za 35 %. Japonska vlada se je prav tako odločila, da uskladišči za dobo enega leta 80 milijonov m² tkanin predvsem manjših tkalnic. Njeno ministrstvo za industrijo in trgovino je izdelalo program, po katerem naj bi se del uskladiščenega tekstila dobavljalo državam v razvoju kot pomoč na primer Bangladešu in še nekaterim. To je najbrž ena izmed redkih pozitivnih posledic tekstilne recesije.

V zahodnonemški tekstilni in oblačilni industriji je pri-

šlo do nadaljnjega osredotočenja proizvodnje, kar spremlja tudi zmanjšanje števila zaposlenih. Ta trend traja že nekaj let. V obdobju med 1970 in 1974 se je zaprlo kar 718 podjetij tekstilne in oblačilne stroke zaposlitev pa je izgubilo 83.600 zaposlenih. Tak razvoj je bil še posebej intenziven v letu 1974. In še drug podatek: v zahodnonemški industriji kemičnih vlaken je v zadnjem četrtletju 1974. leta kar 30 % zaposlenih na skrajšanem delu, pri čemer se navaja kot razlog tudi nekonkurenčnost v primerjavi z ameriškimi proizvajalci podobnih vlaken.

Simptomatično je tudi, kako so nekatere države EGS zamrzile tekstilne uvozne kontingente, zavlačujejo z njihovo operativnostjo, predpisujejo dodatne upravne postopke, ki podražujejo in odlašajo izvršitev poslov itd.

Očitno je, da so tržišča pomembnejših zahodno-evropskih držav v znamenju splošne gospodarske recesije, ki po mnenju črnogledih gospodarstvenikov celo grozi s prehodom v depresijo.

Družbeni proizvod sedmih gospodarsko najmočnejših kapitalističnih držav je v prvem polletju 1974. leta padel za 1,5 %, ali v ZDA v tretjem četrtletju za 3,5 %. Po stabilnosti vzorca ZR Nemčija pričakuje v letu 1974 neslavni povojni rekord 7500 konkurzov, v katerih ni nepomembnega deleža tekstilne proizvodnje in trgovine.

Tekstilna proizvodnja ter trgovina od takega gibanja nista izvzeti. Nasprotno sta med tremi najbolj prizadetimi dejavnostmi in strokami: stavbarstvom in avtomobilsko industrijo. Kupci-porabniki tekstila razvitih držav so ekstremno ostro reagirali na današnji negotov položaj. Delež je dvojni šok, ki sta ga povzročila dvoštevilična inflacijske stopnje ter podražitev nafte hkrati, oba s številnimi posrednimi učinki, predvsem pa z zmanjšanjem nakupov. To se ni zgodilo prvič, vendar je nastopilo skoraj istočasno na vseh pomembnejših tekstilnih tržiščih in to z izredno veliko intenzivnostjo.

Napovedi razvoja pomembnejših tekstilnih tržišč za leto 1975 so tokrat zelo negotove, saj vpliva veliko število splošnih in posebnih dejavnikov.

Tako pričakujejo v ZR Nemčiji izboljšave prej na nekaterih tekstilnih področjih, na primer na področju prediv in vlaken, šele kasneje pa na področje konfekcije. V okviru konfekcije pa naj bi zopet prej oživilo področje damske konfekcije v primerjavi z moško konfekcijo. Ne pričakujejo pa neke splošne hitre pozitivne tekstilnega povpraševanja. Na podlagi večletnega opazovanja cikličnih gibanj mednarodne tekstilne trgovine lahko pritrđimo, da je tekstil običajno med zadnjimi večjimi skupinami blaga, pri katerem neha recesija, čeprav je tudi med prvimi, pri katerem se recesija prične. Vsičuje se vtis kot da porabniki pomembnih mednarodnih tekstilnih tržišč to blago lah-

ko najdlje pogrešajo, odnosno nakup odložijo. Na osnovi analogije tekstilnih ciklov iz polpretekle dobe naj bi spet najprej oživel veliki tržišči ZDA in Kanade in šele nato zahodnoevropska tržišča. Vendar je nevarno estrapolirati trende iz preteklosti, zaradi številnih novih dejavnikov. Za tekstilce je vabljava, vendar nedokazana, čeprav logična hipoteza, da utegne zaradi ostrine sedanjega zmanjšanja tekstilne dejavnosti in zalog priti do sunkovite faze oživljanja.

Splošni mednarodni tekstilni sporazum imenovan multilateralni sporazum, h kateremu je pristopila tudi naša država, ima v takšnih okoliščinah mednarodnih tržišč še poseben pomen. Zastavlja se vprašanje, kako izkoristiti Sporazum kot instrument zmerne liberalizacije mednarodne tekstilne trgovine, Ali bo lahko preprečil narasle pritiske nacionalnih tekstilnih industrij po dodatni zaščiti in omejitvah? O tem je obširno tekla beseda v 27. številki. Paralel v članku: Strukturne spremembe mednarodnih tržišč in novi tekstilni sporazum. V tem članku je bilo navedenih precej števil, ki pojasnjujejo strukturne spremembe svetovne tekstilne proizvodnje in trgovine, zato se v tem sestavku omejujem na nekaj dodatnih splošnih in posebnih mnenj.

Mnenje, da danes pri tekstilu prevladuje povpraševanje ima dva pomena: Prvi ožji pomen ali razlaga je v vedno večjem vplivu skupin porabnikov na prodajni sortiment. Iz tega sledi, da mora tekstilna industrija preiti od sicer cenejšega pristopa k porabnikom na osnovi preteklih izkušenj ter intuicije na dražji marketinški pristop. Nekateri gospodarstveniki celo menijo, da je tekstilno področje ena izmed zadnjih trdnjav, v kateri se krčevito zadržujejo konzervativna — preživela podjetniška stališča.

Drugi, širši pomen prevlade povpraševanja je razumevanje kot vpliv povpraševanja na tekstilno konjunkturo in cene gotovih izdelkov. Na osnovi večletnega opazovanja lahko brez pomisleka trdimo, da sta imeli na oblikovanje cen tekstilnih izdelkov večji vpliv inflacija in povpraševanje porabnikov kot neljubi porasti cen tekstilnih surovin. Nezadostno poznavanje ali zapiranje oči pred tem dejstvom onemogoča tekstilnim podjetjem oblikovanje ustreznih izvoznih strategij in politik.

Vpliv gospodarskih in družbenih sprememb

Drugo pomembno splošno dejstvo so hitre in globoke gospodarske ter družbene spremembe. Te se odražajo prav na vseh področjih življenja. Na tekstilnem področju se kažejo tudi kot spremembe materialov, spremembe okusov, življenjskega načina itd. Od tekstilnih proizvodov, na primer oblačil, pričakujemo enako kot pri drugih dobrinah, ki jih kupuje sodobni človek, da bodo reševale nekatere njegove probleme. Obdobje, ko

so oblačila pokrivala le nujne materialne človekove potrebe, je vsaj kar zadeva razvite države stvar preteklosti. Danes pokrivajo oblačila tudi nematerialne potrebe, ki se kažejo tudi v težnji po spremembi vlog, po samouveljavitvi, po prestižu itd. Tekstilna proizvodnja, ki navedene spremembe upošteva in temelji na novih stvaritvah ter ima moderni proizvodni in prodajni pristop, ne bo imela z realizacijo neresljivih problemov.

Multifiber sporazum prav tako nakazuje trend razvoja tekstilne industrije v industrijo, ki troši številna vlakna. Ta industrija ni več odvisna le od naravnih surovin. V zahodnoevropskih državah se porabi danes 93 % nafte kot pogonsko gorivo ter energija in le ostanki predela petrokemija v surovine za razne proizvode, med njimi tudi v kemična vlakna (0,9 %). Oskrba s surovinami za vlakna ni odvisna samo od dobav nafte, marveč tudi od konkurence različnih dejavnosti in panog glede razdelitve naftnih derivatov. Vpliv na novo projektiranih industrijskih zmogljivostih za kemična vlakna ni takojšen, saj potečejo najmanj tri leta med odločitvijo za investicijo in novo proizvodnjo. Na stroške nove proizvodnje sintetičnih umetnih vlaken bodo vplivali tudi ekološki ukrepi.

Teoretične pa tudi praktične posledice burnega razvoja tekstilne industrije v državah v razvoju so številne. V teh državah je tekstilna industrija pogosto nosilec gospodarskega razvoja. Se posebej velja to za bombažno tekstilno industrijo Srednjeročno in dolgoročno pričakujemo omenjene ponudbe bombažnega vlakna, močnejše ponudbe polizdelkov in gotovih izdelkov iz teh držav ter zmanjšanje izvoznih možnosti v te države. Tekstilna industrija teh držav ne proizvaja le za potrebe domačega prebivalstva. V nekaterih azijskih državah je zrasla tekstilna industrija, ki proizvaja celo izključno za izvoz. Pritisk te industrije na tržišča se danes kaže v nenormalnih ponudbah, ki trenutno ne pokrivajo proizvodnih stroškov. Podlaga takemu izvozu niso le nizki osebnih dohodki, marveč tudi državne subvencije. Naj omenim še nekaj tipičnih pojavov mednarodnih tekstilnih tržišč.

Posamezne skupine tekstilnih proizvodov so bolj prizadete. To velja še posebej za tekstil, ki je povezan s stavbarstvom in z avtomobilsko industrijo. Z zmanjšanjem teh dejavnosti so zlasti prizadeti proizvajalci talnih oblog in preprog, zaves in dekorativnega blaga, ki so v nekaterih državah morali zmanjšati proizvodnjo tudi do 30 %.

Velik skok cen bombaža in nekaterih drugih tekstilnih surovin v letu 1973 je spodbudil proizvodnjo nekaterih tekstilnih polizdelkov ter izdelkov čez vse meje. Visoke stopnje inflacij v posameznih državah pa so še podprle špekulativne nakupe, ki jih

(Nadaljevanje na 3. str.)

Jugoslovanska tekstilna ...

(Nadaljevanje z 2. str.)

tržišča ter porabniki niso potrdili. To velja še posebej za področje bombažne in sintetične preje ter za področje bombažnih in staničnih surovin tkanin ter njihovih mešanic s sintetičnimi vlakni. Tako so danes nekatera tržišča dobesedno preplavljena s tem blagom in to po likvidacijskih cenah, ki ne pokrivajo izdelavnih stroškov, niti na podlagi današnjih cen surovin. Kupce, ki so blago kupili, v pričakovanju nadaljnega porasta cen, sili pomanjkanje kapitala ali njihovi kreditorji, da čim hitreje vrnejo denar, pa čeprav pri tem izgubijo. Tako stanje skorajda onemogoča poslovanje na nekaterih tekstilnih tržiščih za nekaj prihodnjih mesecev. Posebno prizadete so države proizvajalke prediv in surovih tkanin z Daljnega Vzhoda, na primer Indija, Formoza, Koreja, zaradi izostalih nakupov nekaterih tradicionalnih kupcev, kot sta ZDA in Japonska. Za nas je sreča v nesreči, da imamo vedno manj izvoznih presežkov surovih tkanin pa tudi preje. V prehodnem kritičnem obdobju so lahko pri teh proizvodih carinski preferenciali vsaj delno kritje razlik med domačimi cenami in cenami mednarodnih tekstilnih tržišč. Medtem, ko je gospodarsko razviti kapitalistični svet vsaj kar zadeva tekstilna tržišča, v precej podobnem položaju, tega za države v razvoju ne moremo trdit. V tej skupini držav je prišlo do velike polarizacije, na manjši del tistih držav, ki so svoj položaj temeljito izboljšale in na večji del držav, katerih gospodarski položaj se je še poslabšal. Med prvimi so predvsem tekstilno zanimive »naftne« države, na primer Irak, Libija, Iran, Saudska Arabija, Kuwait in še nekatere druge. Del velikih dohodkov od nafte se preliva v porabo, nerazvita domača industrija pa samo povečuje izvozne možnosti v te države. Na žalost je v nekaterih izmed teh držav majhno število prebivalstva limitirajoči dejavnik izvoza.

Glede držav SEV ugotavljamo, da so kot dobaviteljece surovin na skoku cen pridobile. Po ocenah bodo samo v letu 1974 v zunanjetrgovinski menjavi samo s konvertibilnimi tržišči zaslužile dodatnih 8 milijard dolarjev. Centralizirani nakupi držav omogočajo pritisk na uvozne cene, kar jim v trenutnem stanju ponudbe blaga tudi uspeva. Od odvisnosti teh držav od mednarodne trgovine in potreb po konvertibilnih sredstvih je odvisno, koliko popuščajo pri lastnem tekstilnem izvozu. Zasledili smo primere, ko izvažajo nekatere države SEV svoje izdelke po »azijskih« cenah, medtem ko druge države SEV, zlasti v kliringih, ne popuščajo v svojih izvoznih ponudbah. Vsekakor pa je to gospodarsko območje v celoti bolj vase gospodar-

ske zaprto, zato nanj spremembe mednarodnih tekstilnih tržišč v tolikšni meri ne vplivajo. V poslovanju s tem območjem je treba dogovoriti kar se da enotni nastop bodisi po proizvajalnih področjih, ali po izpolnitvi sprejetih blagovnih seznamov, kolikor predvidevajo naš izvoz tekstila. S tem bomo olajšali položaj tekstilne industrije glede na neugodno stanje konvertibilnih tržišč.

Perspektive mednarodnega poslovanja jugoslovanske tekstilne industrije

Perspektive mednarodnega poslovanja jugoslovanske tekstilne industrije v letu 1975 so zlasti, kar zadeva zunanje dejavnike, vse prej kot rožnate. Bodo pa še slabše, kolikor se industrija in trgovina tega položaja ne bi zavedala, se pasivizirala in ničesar ne ukrenila. To velja tako za posamezne OZD, tekstilno industrijo v celoti, zbornice in tudi za državno upravo.

Poslužiti se bomo morali kombinacij kratkoročnih ukrepov s hitrim učinkovanjem ter srednjeročnih in dolgoročnih ukrepov, ki naj trajneje vplivajo na pogoje in položaj mednarodnega poslovanja jugoslovanske tekstilne industrije. Pri tem pa je izhodišče slejkoprej odpornost naše tekstilne industrije, ki potrebuje intenzivne stike z mednarodnimi tržišči blaga, tehnologije in drugih znanj. Med pomembnejše naloge, ki so obenem kratkoročnega in dolgoročnega značaja, uvrščam predvsem:

1. Potrebo po nadaljnjem dvigu produktivnosti tekstilne industrije in to ne le individualne produktivnosti dela, namreč družbene produktivnosti dela. Ta obsega med drugim tudi boljšo organizacijo, zagotovitev finančnih sredstev za nakup surovin v trenutku, ko so cene najbolj ugodne. Od stopnje izpolnitve te naloge je odvisno tudi zmanjšanje razlike med inflacijsko stopnjo pri nas ter inflacijsko stopnjo izvoznih tržišč.

2. Povezovanje tekstilne industrije je prav tako kratkoročna in dolgoročna naloga, hkrati proces, ki ni nikoli zaključen. To povezovanje pa bo imelo vsaj nekaj oblik: panožno, strokovno po sektorjih proizvodnje, statutarno v tesnejše oblike povezav OZD tekstilne industrije ter trajnejše pogodbeno sodelovanje, ki pušča tudi majhnim vendar visoko specializiranim organizacijam identiteto, prožnost in prilagodljivost do zahtev porabnikov.

3. Razvijanje lastne surovinke podlage. Velik porast svetovnega prebivalstva bo ne glede na težave, v katerih se industrija sintetičnih vlaken trenutno še vedno nahaja, terjal hitro razvijanje proizvodnje teh vlaken. Površine za proizvodnjo naravnih vlaken so že danes, v prihodnje pa bodo še bolj, omejene glede na potrebe člove-

štva po prehrabmenih proizvodih kot so: žitarice, oljari- ce itd. Brez sintetičnih vlaken človeštvo najbrž potreb, ki jih pokriva danes tekstilna industrija, že okrog leta 2000 ne bi mogla niti približno zadovoljivo pokrivati.

To pa tudi od nas terja hitrejšo razvijanje samostojne surovinske podlage.

Vzporedno z nalogami, ki so sicer zastavljene takoj, v celoti pa se bodo realizirale kasneje, pa je potrebno operativno ukrepati. Tekstilna industrija in posamezne organizacije morajo zadržati ali povrniti težko pridobljene položaje na mednarodnih tekstilnih tržiščih. Ena izmed najpomembnejših kratkoročnih nalog je zahteva po vrnitvi konkurenčne sposobnosti, zlasti na konvertibilnih tržiščih. To je možno doseči s kombiniranjem ukrepov. Tekstilnim organizacijam moramo dovoliti, da upvažajo surovine in reprodukcijske materiale za izvozne posle prej, predno bodo predelale drage zaloge pri Direkciji za materialne rezerve. Alternativa bi bila, da zagotovimo dodatna sredstva vsaj za začasno premiranje izvoza, ki bodo pokrila razliko dražjih surovin. S tem nikakor ne bi smeli več odlašati.

Prav tako moramo izdelati ustrežnejši sistem vračila carin in drugih uvoznih dajatev, kadar se surovine in reprodukcijski materiali po uvozu ponovno izvozijo. To velja še posebej za področje sintetičnih proizvodov, ki pomenijo v svetovnih merilih propulzivnejši del tekstilne proizvodnje. Na ta način bi se lahko zaustavil tudi padec izvoza tekstilne opreme, ki se pri nas ne proizvaja, lahko bi povečale konkurenčno sposobnost jugoslovanskih tekstilnih izdelkov na mednarodnih tržiščih.

Neredko je tudi upravni postopek, t. j. izvajanje sprejetih ukrepov pospeševanja izvoza zapleteno in drago. Sprejem načela polne preglednosti poslov, čemur ni oporekati, ne bi smel pomeniti, da odklanjamo in preprečujemo kakršno koli malo bolj zapletene poslovne aranžmaje, ki danes v svetu že dolgo niso izjemni. To velja tako za področje klasičnega izvoza, na primer glede priznavanja olajšav za izvoz v čezmorske države, ali za pomembne predelavne posle. Državna uprava lahko prispeva k intenzifikaciji mednarodnega poslovanja tekstilne industrije na več načinov: z ustreznimi pogodbami, z vztrajanjem na carinskih preferencialih, podpiranju težen jugoslovanskih izvoznikov, da se predelavni posli razširjajo tudi na področju držav SEV itd. Prav tako bi že lahko uresničili nekatere načelne sklepe glede pospeševanja mednarodnega poslovanja z državami v razvoju, konkretizirane sklepe pa tudi bolj dosledno izvajali.

Naloge in nosilci so številni, še številnejši pa so seveda ukrepi.

Jugoslovanska tekstilna industrija je bila dolgo vrsto let pomemben izvoznik, ki je potrebe po uvoznih surovi-

nah pokrival z lastnim izvozom. Ta izvoz pa ni pomemben le iz plačilno bilančnih ozirov, marveč je zaradi posebnosti tekstilne tehnologije in znanj neredko tudi praktičen in kvalificiran način izmenjave ali prenosa tehnoloških, organizacijskih in marketinških znanj med tekstilnimi organizacijami. To seveda ne sme niti ne more biti le enosmerna dejavnost, čeprav danes prevladuje uvoz. Stik z mednarodnimi tržišči prinaša tekstilni industriji tudi »nevidne« devize — znanja. Tekstilna industrija se tega še kako

zaveda. Vendar to še ne pomeni, da ni potrebna v današnjih pogojih mednarodnih tržišč širše, hitre in učinkovite podpore vseh gospodarskih in družbenih dejavnikov. Ne smemo pozabiti, da je tekstilna industrija zlasti po uvozni plati, prav tako pomemben dejavnik razvijanja gospodarskega sodelovanja z državami v razvoju, kar koristijo tudi druge naše gospodarske dejavnosti ter panoge, ki s temi državami poslujejo z izvozom blaga in storitev.

Po »Tekstilcu«

Avtor: dipl. ek. Tone Hrastelj

Podpisan je sporazum o štipendiranju učencev in študentov

V mesecu marcu je bil v Trzinu podpisan sporazum o štipendiranju učencev in študentov. K sporazumu je pristopilo tudi naše podjetje in s tem prevzelo določene obveznosti. Med najbolj bistvenimi obveznostmi velja omeniti odvajanje sredstev v višini 0,5 % od bruto OD na poseben račun na ravni občine. Tako zbrana (združena) sredstva bodo namenjena za štipendiranje dijakov in študentov, za katere OZD še nimajo neposrednega kadrovskega interesa in za kritje razlike med izračunano višino štipendije in kadrovskimi štipendijami, ki jih dajejo OZD. Naše podjetje bo prispevalo v sklad združenih sredstev 333.190,00 din.

Z združenimi sredstvi bo upravljala skupna komisija podpisnic sporazuma, ki je sestavljena po delegatskem načelu; iz našega podjetja so v njem: dipl. ing. Pegan Drago, ing. Jože Zupan, ki sta istočasno tudi člana izvršnega odbora; ter Franci Aljancić, Srečo Stritih in Stane Gramc. Podpisniki so se s sporazumom tudi zavezali, da bodo del združenih sredstev solidarnostno namenili drugim občinam, kjer kljub 100 % izpolnjeni obveznosti do sporazuma ne bodo mogli pokriti potreb. Iz združenih sredstev se bodo odvajala sredstva tudi za štipendije v Titov sklad, za štipendiranje mladih delavcev in otrok delavcev. Seveda bo prišlo do odlihanja sredstev šele po celotni zadovoljitvi potreb v naši občini.

V čem je pravzaprav bistvo sporazuma? Brez dvoma je osnovni namen spremenjene štipendijske politike zagotoviti enake materialne možnosti za šolanje vsem otrokom, saj je to eden izmed bistvenih predpogojev za preprečevanje socialnih razlik. Nova oblika štipendiranja med drugim upravlja tudi enotne kriterije za področje cele Slovenije, s tem pa prispeva tudi k zmanjševanju odliva kadrov iz manj razvitih območij.

Novost sporazuma je tudi v tem, da vključuje tudi učence v gospodarstvu (vajence) s tem, da v času šolanja prejemajo štipendijo in ne učno nagrado kot doslej.

Kar zadeva naše štipendiste, oziroma višino štipendij v skladu z določili sporazuma je treba omeniti, da bodo le te sestavljene iz dveh delov; iz kadrovske štipendije, ki jo bo izplačevala OZD BPT in štipendije iz združenih sredstev in bodo v veliki večini višje od sedanjih. Štipendije v OZD bodo odvisne od učnega uspeha. Tako bodo srednješolci z

zadostnim uspehom prejemale kadrovske štipendije v višini 440,00 din, tisti z dobrim uspehom 500,00 dinarjev, s pravdobrim uspehom 560,00 din, z odličnim uspehom pa 620,00 dinarjev. Za študente visokošolskih zavodov bo kot kriterij za določitev višine štipendije upoštevana povprečna ocena opravljenih izpitov in se bodo štipendije gibale med 560,00 din (ob povprečni oceni 6,0 — 6,5 oziroma 2,0 — 2,4) in 1.060,00 din (za ocene 9,4 — 10 oziroma 4,5 — 5).

Poleg tega sporazum predvideva možnost povečanja kadrovskih štipendij za določeno vsoto na račun nižje kadrovske strukture v občini in na račun deficitarnosti določenih profilov poklicev. To povečanje je dovoljeno za vsako od navedenih dejstev do 250,00 din, torej je maksimalno možno povišanje štipendije za 500,00 din. Zaenkrat še ni izdelanih točnih kriterijev po katerih bi lahko rekli kateri poklici so deficitarni, vendar bo po vsej verjetnosti spadal v to kategorijo (pri nas) poklic tekstilnega tehnika. Z željo vzbuditi študente k čim hitrejšemu študiju je v sporazumu tudi predvideno povišanje štipendije za 125,00 din, če študent opravi vse obveznosti iz prejšnjega šolskega leta do decembra naslednjega šolskega leta, če pa te obveznosti opravi že do septembra, pa se mu štipendija poviša za 313,50 din.

Če pogledamo sedanja način štipendiranja pri nas, lahko ugotovimo, da je bila višina štipendije odvisna od letnika katerega je dijak ali študent obiskoval in je bila za srednje šole od 470,00 do 630,00 din, za višje in visoke šole pa od 710,00 do 940,00 din ter neodvisna od dohodkov staršev ali učnega uspeha. Po novem načinu pa je višina štipendije odvisna od več

(Nadaljevanje na 4. strani)

Dejavnost DITT-a v podjetju

Društvo inženirjev in tehnikov v podjetju je imelo 8. aprila svoj plenem, na katerem so pregledali delo društva od zadnjega običnega zbora, ki je bil lansko leto aprila meseca. Po otvoritvi in pozdravnih besedah predsednika društva je bilo izvoljeno delovno predsedstvo, ki je vodilo plenem.

V prvi točki dnevnega reda je najprej tov. Breda Korošec podala referat o izdelavi razvojnega programa in osnovnih smernicah nadaljnje razvoja podjetja. V svojem izvajanju je prikazala tudi mesto in vlogo podjetja

svoje člane je organiziralo tudi kvalitetno predavanje o novostih v tekstilni industriji s posebnim poudarkom na investicije v BPT, v mesecu aprilu pa je pripravilo predavanje o standardizaciji s prikazom filma. Predstavniki

v primerjavi s tekstilno industrijo v Sloveniji in Jugoslaviji. Iz njenega izčrpnega referiranja je bila razvidno, da je BPT še vedno eden najpomembnejših proizvajalcev posteljnine v Jugoslaviji. Tehnični direktor tov. Šarabon je v nadaljevanju te točke prikazal tehnološki razvoj in investicije, ki so v tem razvoju predvidene. Iz prikaza vseh investicij je bilo mogoče ugotoviti, da stojimo pred pomembnimi in zahtevnimi nalogami, ki jih bo mogoče realizirati ob vsestranskem sodelovanju vseh članov kolektiva, še posebno pa članov društva. Tov. Šarabon je podal plan tehnološkega razvoja ločeno za posamezne proizvodne in vzdrževalno energetske obrate ter pri tem pri posameznih investicijah nakazal prednosti oz. nujnosti le-teh. Poudaril je, da bomo z novimi stroji lahko dosegali še boljše rezultate kot doslej in bomo lahko razširili asortiman izdelkov ter naše tkanine še dodatno oplemenitili.

Slečila so poročila, med katerim je najprej predsednik DITT tov. Zupan prebral poročilo o delu društva. Iz njega je razvidno, da je bilo društvo, ki ima 99 članov izredno aktivno, saj je bilo orkaterih so bili vedno na programu tudi strokovni razgovori in izmenjava izkušenj tako po strokovni plati kot tudi glede aktivnosti društev. Na vabilo našega DITT so prišle v podjetje tri ekskurzije, in sicer tekstilci iz Dekorativne, iz Jarš in iz Ajdovščine. Društvo je bilo aktivno tudi na drugih področjih, saj je sodelovalo pri organizaciji predavanja o Work Factor sistemu za merjenje dela, dalo je pobudo za izvedbo sestanka o kadrovske politiki in izobraževanju, za

društva se udeležujejo tudi vseh sej RO ZITT. Ena izmed pomembnih dejavnosti DITT je tudi aktivno sodelovanje v akciji z učenci, ki končujejo osnovno šolo, za vpis v srednjo tekstilno šolo. Še bi lahko navajali različne druge dejavnosti, ki skupaj z navedenimi dajejo društvu pečat enega najbolj aktivnih v Sloveniji.

Predsednik je v svojem izvajanju nakazal tudi naloge društva in predvidene akcije. Med njimi velja omeniti ekskurzijo v Gorenjsko predilnico v Škofji Loki, Velano v Ljubljani, Metko v Celju, Muro v Murski Soboti, Pamučno industrijo v Dugi Resi, Lisco v Sevnici, eventualno pa še v MTT in Vezenine Bled.

V programu dela društva so predvidena še strokovna predavanja iz raznih področij; društvena srečanja in razširjeni sestanki (obravnavajo problematiko društva, še posebej pa problematika BPT); športna srečanja; obiski sejmov in razstav (ITMA 75 v Milanu, velesejem v Zagrebu itd.); komemorativni pohod ter ostale akcije kot npr. obisk Drame ali Opere in podobno. Referatu predsednika je sledilo blagajniško poročilo in poročilo nadzornega odbora, nakar je plenem kooptiral v upravni odbor društva Alojza Bodlaja in Slavka Terana namesto sedanjih dveh članov.

Na podana poročila ni bilo razprave, s krajšimi nagovori pa so pozdravili plenem predsednik sindikata, sekretar OO ZK BPT, predsednik SDS in predsednik sekcije mojstrov, ki je sedaj samostojna organizacija in ne več kot doslej, ko je sekcija delovala v okviru DITT-a.

Ko pregledujemo in ocenjujemo delo v preteklem letu, je treba navesti neizpodbitno

dejstvo, ki je pri delu društva še vedno prisotno. Tu gre predvsem za (ne)aktivnost članstva oziroma za tisti del članov, ki so člani društva le formalno, ne udeležujejo pa se skoraj nobenih akcij. Če vzamemo kot primer udeležbo na ekskurzijah, lahko ugotovimo, da so na njih vedno eni in isti ljudje (teh je bilo na ekskurzijah poprečno po 32), medtem ko se 30 % članov ne udeleži nobene ekskurzije. Tudi udeležba na plenumu ni bila razveseljiva, saj se je bilo treba poslužiti pravila »poteka določenega roka« za sklepčnost. Od 99 čla-

nov je plenumu prisostvovalo 49 članov. Res, da je bilo društvo izredno uspešno pri svojem delu, vendar bi bil ta uspeh še bolj očiten, če bi pri dejavnostih sodelovala večina članov DITT-a. Temu problemu bo moralo društvo v bodoče posvetiti več pozornosti in napeti vse sile, da se zainteresira za sodelovanje vse člane DITT-a, saj bo s tem tudi delo lažje, uspehi pa boljši.

Vsekakor pa je treba ob koncu izreči **vse priznanje** UO društva za dosežene rezultate z željo, da bi bila aktivnost tudi vnaprej vsaj taka kot je bila doslej.

Zakaj celodnevna šola?

V zadnjem času smo bolj kot kdajkoli prej priča zelo pogostemu glasnemu razmišljanju v takimenovani celodnevni šoli. O tem govorimo na delovnem mestu, doma, o tem mnogo razmišljajo tudi v šolah, o tem so nam učitelji govorili na roditeljskih sestankih...

Pri vsem tem moramo vedeti, da pri tem ne gre za popolnoma nov koncept osnovne šole, njenega programa in dela, pač pa je bilo o tem govora že ob prvi šolski reformi leta 1958 in kasneje ob spremembi predmetnika leta 1972. Gre torej le za realizacijo že dalj časa zasnovanega dela celodnevne šole.

Med pomisleki tistih, ki so slabše informirani, prevladuje mnenje, da bodo otroci res ves dan v šoli, da jih bomo odtujili domu in staršem, da bo delo zanje preveč naporno in podobno. Ena glavnih nalog teh novih prizadevanj je v tem, da bi izravnali razlike pri otrocih, ki jim dom ne more nuditi vsega, kar bi v času šolanja otrok v osmih letih moral dobiti.

Po izobrazbeni strukturi Slovenci ne dosegamo niti polne osnovne šole, zato vsi starši otroku niso sposobni nuditi potrebne pomoči, celodnevna šola pa želi zagotoviti vsem, da v osmih letih uspešno zaključijo osnovno šolo. In kaj govori v prid daljši odsotnosti od doma? Če bo otrok res prišel dve do tri ure kasneje iz šole, vendar brez vsake šolske obveznosti, prosti čas pa bo preživel ob ustreznem varstvu v organizirani skupini, potem bo preostali čas doma prav gotovo lahko zaživel bolj sproščeno, šolskih potrebščin mu ne bo treba prenašati s seboj. Vodstva šol imajo pri tem zelo odgovorno nalogo in zlasti sedaj v času priprav na ta prehod ne bi smeli ostati osamljeni in izolirani od ostalega šolskega okolja.

Sodelovanje vseh krajevnih faktorjev mora biti čim tesnejše. Dosedanje izkušnje so že pokazale, da so celodnevne šole najlepše zaživele tam, kjer so jo res pripravili vsi. To ni akcija šol, to je naše splošno družbeno hotenje, zato smo se vsi dolžni odzvati vabilu šole ter tako pripomoči, da bomo cilj, kakršne-

ga želimo doseči, čimprej dosegli.

Ena od nevarnosti, ki spremlja prehod na celodnevno šolo je ta, da bodo starši prenesli vso odgovornost za celovit razvoj otroka na šolo, pri tem pa zanemarili tudi tiste obveznosti od otroka, ki jih namesto staršev ne more opraviti nihče. **Otrok mora čutiti**, da starši skrbno sledijo njegovemu razvoju v šoli, da se zanimajo za njegove uspehe in neuspehe, da z njimi delijo vse veselje in težave ter jih spodbujajo pri premagovanju večjih naporov, da se povezujejo z učitelji, spremljajo delo šole in s svojim aktivnim odnosom vplivajo na različne oblike sodelovanja med šolo in domom.

IN DO KJE SMO PRIŠLI NA TEM PODROČJU V NAŠI OBČINI?

Pri Občinski konferenci SZDL je ustanovljen koordinacijski odbor za uresničevanje projekta celodnevne šole, ki bo na družbeno-politični plati spremljal vse potreb-

ne priprave, strokovne službe, predvsem Zavod za šolstvo pa imajo nalogo pripraviti vse potrebno iz njihovega strokovnega področja.

Vse šole v občini so že izdelale programe za prehod na celodnevno šolo, iz katerih se da razbrati nekatere skupne ugotovitve, ki niso značilne samo za našo občino, temveč za republiko kot celoto.

1. Za prehod na celodnevno šolo bomo potrebovali več prosvetnih delavcev — na vseh šolah po sedanjem predlogu 17.

2. Potrebno je dodatno tehnično osebje zaradi povečane obsega dela — 9.

3. Osnovna šola heroja Gražarja potrebuje dodatne prostore (kar se bo realiziralo še iz sredstev samoprispevkov) vse šole pa dodatna materialna sredstva v višini približno 610 starih milijonov.

Zaradi vseh teh zahtev smo spoznali, da začrtanega programa ne bo mogoče realizirati v tako kratkem času, kot je bilo prvotno mišljeno, saj se moramo res dobro pripraviti, da se ne bi sicer dobro zamišljena ideja o celodnevni šoli izrodila v nekaj nedorečenega in nedodelanega, kar bi imelo za posledico več negativnih kot pozitivnih posledic.

Člani koordinacijskega odbora so na svoji prvi seji o tej problematiki povedali med drugim:

— da bi bilo podobne koordinacijske odbore potrebno organizirati v vseh treh krajevnih skupnostih, kjer imamo centralne šole: Križe, Bistrica in Tržič mesto;

— ena od nalog odbora je bila v tem, da skrbimo za življenjski prostor okoli šole;

— mladinskemu tisku je potrebno dati več poudarka ter poskrbeti, da bo res dostopen vsem otrokom, saj ga bodo še bolj potrebovali kot doslej;

— poskrbeti je potrebno za dodatno izobraževanje prosvetnih delavcev, predvsem za delo v skupinah in vodenje svobodnih aktivnosti v prostem času.

Ivo Gorjanc

Podpisan je ...

(Nadaljevanje s 3. strani)

faktorjev in sicer od ugotovljenih življenjskih stroškov učenca ali študenta, od dohodkov na družinskega člana in od učnega uspeha. Življenjski stroški za leto 1975 so določeni in znašajo za dijake srednjih šol 1.500,00 din za študente pa 1.650,00 din in se znižajo za 300,00 din pri tistih, ki se v šolo vozijo do 20 km v eno smer (primer: šole v Kranju) in za 450,00 din za tiste, ki se šolajo v kraju stalnega bivališča. Kot delež staršev se pri izračunu upošteva polovičen dohodek na družinskega člana in eventualni otroški dodatek kandidata za štipendijo.

Skratka, nov način štipendiranja prinaša precej sprememb, ki pa med drugim zagotavljajo tudi boljše rezultate šolanja (stimulacija na uspeh) in izenačene materialne pogoje vseh učencev oziroma študentov (odvisnost višine štipendije od dohodkov na družinskega člana). Seveda je treba vsaj v začetku pričakovati določene težave (tehnične narave), kajti prehod iz starega na nov način štipendiranja kljub vsem pripravam ne bo najlažji, posebno še, če upoštevamo, da bo treba naše samoupravne akte in sedanjo prakso uskladiti s sporazumom.

Iz zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti SO Tržič

ODGOVORI NA DELEGATSKA VPRAŠANJA

VPRAŠANJE:

Delegacijo BPT Tržič zanima ali obstoji možnost ustanovitve ene izmed srednjih šol v Tržiču glede na majhno število prebivalcev?

ODGOVOR:

Vprašanje delegacije Bombažne predilnice in tkalnice Tržič glede možnosti ustanovitve ene izmed srednjih šol v Tržiču je po svoji vsebini tako kompleksnega značaja, da nanj brez temeljite predhodne analize ni mogoče dati konkretnega in dokončnega odgovora.

Pristojni upravni organ skupščine občine Tržič bo v sodelovanju s pristojnimi strokovnimi službami in drugimi dejavniki možnost ustanovitve ustrezne srednje šole proučil. Pri tem bo sodeloval z republiško izobraževalno skupnostjo in zavodom za šolstvo SR Slovenije, zlasti pa s skupščino gorenjskih občin, kjer se bo postavljeno vprašanje reševalo v skladu s srednjeročnim programom razvoja srednjega šolstva na Gorenjskem.

VPRAŠANJE:

Delegacija KS Bistrica pri Tržiču sprašuje, kdaj bo dokončno izdelan zazidalni načrt za območje B-9. Kot je dejal delegat, je bil ob pričetku gradnje načrt že izdelan, vendar so bile kasneje v njem napravljene precejšnje spremembe. Tako na tem delu naselja še vedno ni ceste, čeprav je bilo zemljišče v ta namen že odkupljeno, niti ni to območje komunalno urejeno. Gradnja komunalnih naprav je dokaj otežkočena zaradi talne vode, nemirnega terena in nad tem terenom ležečih hiš. Načrt kanalizacije pa je težko realizirati ravno zato, ker na to območje gravitira tudi stari del Bistrice, le-ta pa se v gradnjo ne more vključiti v taki meri kot novi.

Glede na to prebivalci Bistrice pričakujejo, da bodo pri financiranju teh del deležni pomoči skupščine vsaj za ta del naselja.

Gradnja komunalnih naprav in ceste je res nujna, prvi pogoj za pričetek del pa je dokončno izdelan zazidalni načrt, zato bi želeli, da se to čimprej izdela.

ODGOVOR:

Zazidalni načrt za območje B-9 Bistrica pri Tržiču je bil v celoti izdelan marca 1965 v Projektivnem podjetju v Kranju. Elaborat obsega: zazidalni načrt (arhitektonski del, parcelacijo kompleksa B-9), zunanjo obliko objektov, itd., glavni projekt vodovoda za naselje.

Pri izvedbi arhitektonskega dela načrta niso bile storjene nobene take spremembe, da bi bila onemogočena realizacija tako cest, kot tudi kanalizacije. Kljub temu pa je krajevna skupnost sama na-

ročila nov načrt kanalizacije 1972. leta, vendar tudi tega ni izpeljala v realnost, čeprav je situacija vedno bolj kritična. Z obstoječo rešitvijo kanalizacije, z greznicami na ponikovalnice, postaja teren vedno bolj razmočen in kot tak ogroža celotno naselje, da bo nekega dne začelo nevarno drseti.

V interesu same krajeвне skupnosti je torej, da se krajani složno lotijo izvedbenih del po že izdelanih načrtih.

VPRAŠANJE:

Delegacijo KS Bistrica pri Tržiču zanima, kdaj se bodo dokončno določile lokacije za avtobusna postajališča. Predvidenih lokacij je bilo več, vendar pa sedaj lahko vidimo, da za postajališča služijo druga mesta. Vprašanje je sedaj še toliko bolj aktualno zaradi nove šole in tako so otroci na začasnih postajališčih izpostavljeni raznim vremenskim neprilikam.

Ko bo lokacija določena, delegacija predlaga, da se predhodno predloži v vednost krajevni skupnosti, da bodo prebivalci lahko dali nanjo morebitne pripombe.

ODGOVOR:

Dne 20. 4. 1974 je bil komisijski ogled, ki so se ga udeležili predstavniki podjetja SAP, Postaje milice Tržič, predstavniki komisije za varnost prometa med katerimi je bil tudi občan Krajevne skupnosti Bistrica ter referent za komunalne zadeve SO Tržič. Komisija je določila postaje lokalnega avtobusnega prometa. Postaje v KS Bistrica so bile določene takole:

— postaja v Bistrici pri Valjavcu na zazidalnem območju B-4 za spodnje bloke na obeh straneh ceste,

— postaja v Bistrici pred blokom Bistrica 159 na obeh straneh ceste,

— postaja pri tovarni Peko in pri vhodu v ZLIT že obstoji dalj časa.

Postaje so opremljene z oznakami za postajo. Občina v letošnjem programu negospodarskih investicij ne razpolaga s sredstvi za gradnjo avtobusnih postaj.

VPRAŠANJE:

V delegaciji KS Jelendol menijo, da bi ponovno morali urediti parkirni prostor pri Mercatorjevi trgovini in stolpnici. Tu je veliko rezerviranih prostorov, kjer ne smeš parkirati ob cesti, ugotavljajo pa, da bi stanovanjci stolpnice lahko parkirali ob cesti, ki gre pod mostom do skladišča.

ODGOVOR:

Organiziran je bil skupni ogled predstavnikov Stanovanjskega podjetja, Mercatorja in SO Tržič. Komisija si je na kraju samem ogledala možnost parkiranja na cesti pod mostom, ki vodi k Mercatorjevemu skladišču za stolpnico in ugotovila, da tam ni

možno dobiti parkirnih mest. Frekvenca gostote tovarnega prometa je tolikšna, da ni možno varno parkiranje avtomobilov na dostavni rampi. Neprenehoma vozijo dostavni avtomobili, ki se na rampi tudi srečujejo in obračajo v razširjenem delu in bi bil avtomobil, parkiran na rampi, neposredno v nevarnosti, da se poškoduje. Nekaj možnih parkirnih mest na rampi pa je vedno tudi zasedenih.

Sedem rezerviranih mest pred stolpnico je namenjenih za parkiranje zaposlenih v Mercatorju in Stanovanjski skupnosti.

VPRAŠANJE:

Delegat KS Kovor, je opozoril na neurejenost na smetišču Komunalnega podjetja Tržič v Zvirčah. Na to smetišče namreč vozijo kosti in ostale odpadke tudi iz klavnice Jesenice in Škofja Loka, le-te pa potem zelo smrdijo, ker jih ne zasipajo.

Zaradi stanja na tem zemljišču bi se morala pregledati odločba, s katero je bila ta lokacija dodeljena Komunalnemu podjetju Tržič in ugotoviti, če je podjetje izpolnilo oziroma izpolnjuje določbe iz te odločbe. V primeru neizpolnjevanja pa naj se ustrezno ukrepa.

ODGOVOR:

Na smetišče se ne vozi kosti in ostalih odpadkov iz klavnice Jesenice, Škofja Loka in drugih krajev, marveč je na deponiji lociran kontejner iz klavnice Tržič, kamor odlagajo kosti za predelavo, ki jih redno odvažajo vsakih 8 do 10 dni.

Lokacija kontejnerja za kosti je določila sanitarna inšpekcija SO Tržič in ne Komunalno podjetje Tržič.

Sanitarna inšpekcija si je ogledala deponijo smetišča in ugotovila sledeče:

Ob ogledu okolice smetišča je bilo ugotovljeno, da gozd zadrži in absorbira skoraj celotno količino dima in smradu običajnega normalnega gorenja na smetišču. V času pregleda je pihal srednje močan JZ veter in na razdalji 200 do 300 m od smetišča ni bilo čutiti smradu in dima. Najbližja vas Hudo je oddaljena cca 800 do 1000 m in po izjavah vaščanov je bilo dim čutiti le tedaj, ko je nekontrolirano gorelo celotno smetišče od samovžiga.

Na osnovi tega sanitarni inšpektor vztraja, da je lokacija javnega smetišča v redu. Ustvarjanje problema v sedanjem stanju je brez osnove, nepotrebno in nerazumljivo.

Rezultat meritve stopnje onesnaževanja ozračja, ki jih je opravil Zavod za zdravstveno varstvo Kranj, so pokazali, da ozračje z okolico ni okuženo niti s požiganjem nad dovoljeno mejo do 167 mg/m³/dan.

Tehnologija izkoriščanja in manipuliranja odpadkov v svetu in pri nas

Od 9. do 11. 4. 1975 je bil v Beogradu seminar o tehnologiji izkoriščanja odpadkov in manipuliranju le teh. Udeležence seminarja je pozdravil dr. Aleš Bebler, ki je poudaril pomen predelave odpadkov v svetu in pri nas tako z ekonomskega vidika kot tudi stališča človekovega okolja.

Na seminarju so bili referati, ki so obravnavali izkoriščanje odpadkov iz različnih vrst med njimi tudi odpadki tekstilne industrije. Bombažni odpadki in predivo se lahko uporabljajo kot material za brisanje strojev, orožja in drugo. Odpadki kot so štrips ter odpadki baterij se mešajo s primarnimi surovinami in iz njih izdelujejo predivo grobih števil. Iz regeneriranih tekstilnih odpadkov, ki jih dobe tako, da odrezke tkanine in preje, vodijo skozi trgalne stroje, se lahko naredi sledeči proizvod:

Vigogne (vigon) predivo in predivo iz kratkih vlaken z Nm 2 do Nm 16.

Krojaška in tapetniška vata, netkane tekstilne tople pade in tapete za zidove, industrijska vata in podloge za tapetništvo. Podloge za tapetništvo lahko naredi tako, da polipropilenska ali polietilenska vlakna — niti segrejejo in dajo na te plast tekstilnih odpadkov pod pritiskom. Sintetična vlakna so zastopana s 30 % in so v spodnji in vrhni plasti podloge, medtem, ko je tekstilnih odpadkov 70 % in je vmesna plast pri podlogi. Prednost te tehnologije je, ker se sintetična

vlakna staliijo in se na njih lepijo tekstilni odpadki tako, da odpade prešivanje. Na takšen način delajo podloge v Italiji, medtem ko se pri nas ta tehnologija še ni uveljavila.

Našteli bi samo nekaj bistvenih prednosti uporabe regeneriranih odpadkov:

— zmanjšanje potrošnje uvoznih in domačih primarnih surovin in izdelava končnih produktov iz čistega regenerata ali iz mešanice regenerata s primarno surovino.

Morda še podatek, da smo v naši OZD od leta 1970 do 1972 porabili poprečno 48 % odpadkov, približno 52 % le teh pa prodali.

Za konec in obenem kot zanimivost naj omenim, da imajo v Južni Franciji peč za izogrevanje plastičnih mas, kjer pri izogrevanju PVC dobe visoke toplotne izkoristke (okrog 90 %) in še zelo čisto 32 % HCl (solna kislina).

Omenila bi še primer, ki ga je povedal tov. Bebler, da v »kombinatu aluminija Titograd« hrani rdeče blato v bazenih (en bazen zadostuje za 10 let) ter čakajo na novo tehnologijo oziroma licenco v svetu, ki bi pridobivala iz rdečega blata aluminij, železo in druge plemenite kovine npr. iridij. To je karakterističen primer ob katerem bi se morali zamisliti vsi strokovnjaki, ki delajo v tej industrijski panogi. Vložiti bi morali znanje in napore, da bi dobili svojo tehnologijo, ne pa da jo drago kupujejo v tujini.

dipl. ing. Jereb Bernarda

Končan je tečaj za naziv »Gasilec«

Kot smo že poročali v zadnji številki »Tekstilca«, smo v našem društvu organizirali tečaj za pridobitev naziva »gasilec«. V organizaciji Centra za izobraževanje ter pod strokovnim vodstvom Občinske gasilske zveze ter našega upravnega odbora se je tečaj zaključil dne 17. aprila 1975 in trdimo lahko, da zelo uspešno.

Že sama udeležba je pokazala, da imajo člani društva velik interes, da si pridobijo potrebno znanje za uspešno delo v društvu, pa tudi preverjanje znanja na izpitih je izpolnilo naša pričakovanja. Izpit je uspešno opravilo 25 članov našega društva, štirje člani iz gasilskega društva v Lomu ter eden iz Industrijskega gasilskega društva v ZLIT-u. Res, da so morali trije kandidati ponovno pred izpitno komisijo, vendar to našega uspeha ne zmanjšuje.

Sestavni del našega programa izobraževanja je tudi planirana strokovna ekskurzija v Železarno - Jesenice ter v Elan - Begunje. Razgovori v

omenjenih dveh delovnih organizacijah so že opravljeni in pričakujejo, da bo ekskurzija 24. maja. Predstavniki gasilskega društva v ELANU nam je predlagal, da bi naše strokovno sodelovanje lahko razširili tudi na športno-rekreacijsko področje in izgleli so, da se bomo v bližnji prihodnosti pomerili v kegljanju, streljanju, namiznem tenisu ter šahu. O tem, še posebno, če se bomo dobro odrezali, bomo poročali kdaj kasneje.

Vsem, ki so tečaj za naziv GASILEC uspešno opravili, iskreno čestitamo in želimo dolgoletnega skupnega delovanja v društvu.

Ustanovljen je bil aktiv ZRVS

10. aprila je bil v podjetju sestanek ZRVS, na katerem je bil ustanovljen tovarniški aktiv ZRVS. Po izvolitvi delovnega predsedstva je v uvodnih besedah spregovoril tov. Marjan Pernuš, ki je med drugim navedel namen ustanovitve aktiva in obrazložil načrt dela. Sledila je razprava, v kateri so diskutanti iznesli določene pripombe in predloge ter s tem pripomogli k še boljšemu programu bodočega delovanja aktiva.

Izvoljeno je bilo tudi vodstvo aktiva, v katerem so Milan Tribušon — predsednik, Ivo Gorjanc — tajnik, Branko Veselinovič, Peter Meglič, Janko Jančič, Stanko Fornazarič, Stane Oman, Hazim Omerović.

Sestanku je poleg 34 članov ZRVS prisostvoval tudi član občinskega odbora ZRVS tov. Ivko Bergant, tehnični direktor podjetja tov. Marjan Šarabon, predsednik SDS tov. Jože Eržen in drugi.

Več o delovnih načrtih aktiva ZRVS bomo pisali v naslednji številki!

Po tridesetih letih še vedno sveže rane

Letos, 9. maja, mineva 30 let odkar se je sama vase ugreznila najstrašnejša tiranija človeštva — II. svetovna vojna. Podivjana nacistična drhal ni delala nobene razlike med starci in otroki, med možmi in materami. Vojni stroj je goltal vse brez razlike! Še živijo ljudje, ki so gledali vsak dan smrti v obraz; še vedno se živo, kot da bi bilo včeraj, spominjajo svobodnih gozdov pa tudi visokih taboriščih ograj s stražami v opazovalnih stolpih. Spomini ostanejo in kot nema priča vpijejo: »Ne več vojne!«

Ob 30-letnem jubileju naše svobodne domovine smo se spomnili internirancev, ki še delajo v naši delovni organizaciji ali pa so že upokojeni.

»Mati je za nas petero otrok skrbela sama, saj je oče, ki je bil tudi zaposlen v Vojah, umrl že leta 1935.

Milan Koprivnik, mojster v pregledovalnici blaga, je takole opisal svojo življensko pot med vojno.

Že takoj v začetku okupacije so me Nemci zaposlili v Celovcu, kjer sem bil 1942. leta aretiran. To leto je bilo za

našo družino sploh tragično. Najprej je na porodu umrla starejša sestra. V Gramozni jami so istega leta ustrelili starejšega, na žirovniškem mostu pa še mladšega brata. Istega leta so izselili mojo mamo in svaka, moža starejše sestre.

Ko so prihajali udarci eden za drugim, sem slutil, da ni daleč dan, ko bodo policisti aretirali tudi mene, zato sem sklenil oditi v partizane. Bil sem izdan in čez zimo 1942-43 bil zaprt v gestapovskih zaporih v Celovcu, maja pa so me potem izselili v Dachau.

Iz živinskih vagonov so nas stlačili v karantenski blok, kjer smo ostali 14 dni. Po karanteni sem bil premeščen v podružnico Dachaua blizu Nürnberga. Komendant taborišča je bil zloglasni vojni zločinec Jarolin, ki je bil na procesu v Nürnbergu obsojen na smrt. V tamkajšnji tovarni municije smo delali po 12 ur v dveh izmenah. Hrana in delovne razmere so bile obupne, čim bolj se je vojna vlekla bolj redka je bila pesina in korenjeva juha pa tudi kruha smo dobivali čedalje manj. Tako prestrašeni in utrujeni smo bili lahek plen griže in drugih nalezljivih bolezni, ki so za vedno odpisale marsikatero številko, ki se zjutraj ob tebi ni več prebudila.

Tovarno, v kateri sem delal, so Američani 1944. leta bombardirali, zato so nas takoj za tem zopet poslali v matično taborišče. Zrtev lakote, bolezni, pretepanja in medicinskih poskusov je bilo toliko, da krematorij ni mogel sproti požirati izsušenih trupel in jih skozi dimnik pošiljati bližajoči svobodni nasproti. Da, le na tak način si lahko prišel iz zločinske ograje.

Ko so 1945. leta v taborišče vkorakali Angloameričani so taboriščniki od veselja dobesedno ponoreli. Takrat nas je bilo v taborišču okrog 36.000 sestradancev.

Osvoboditelji so nas takoj podvrgli skrbni zdravniški kontroli.

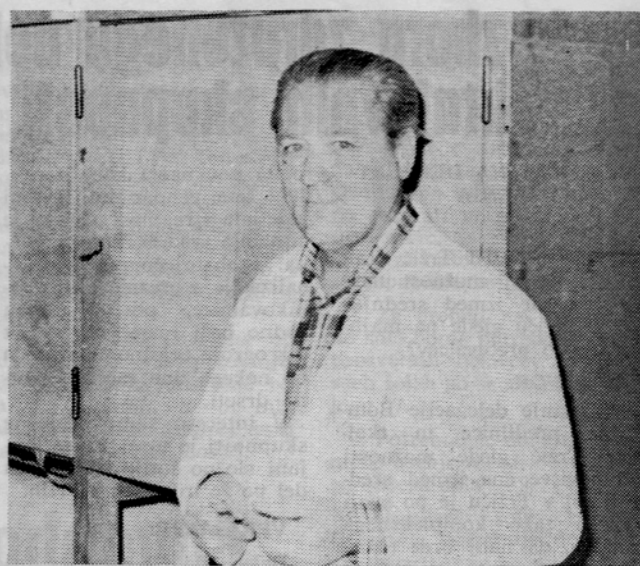
Kako dobro so bili taboriščniki organizirani pove padek, da so imeli svoj mednarodni komite, ki so ga sestavljali nacionalni komiteji. Organizacija je bila skrbno pripravljena, saj sem zanj izvedel šele po osvoboditvi.

Končno smo se vendarle vrnili v domovino, toda to je bilo šele julija 1945. leta. Tudi v Ljubljani, kamor so nas s stransko potjo pripeljali, smo bili par dni v karanteni. Šele po ponovnih vsestranskih zdravniških pregledih so nam dovolili oditi domov.

Stane Cizelj, mojster v konfekciji, je doma z okolice Brežic. Tudi njemu vojna vihra ni prizanesla. Povedal nam je:

»Doma nas je bilo 7 otrok in vsi razen starejšega brata, ki je ostal v domači vasi, smo se razkropili po raznih krajih Slovenije.

Ko so Nemci skupaj z NDH določili meje svojemu vojnemu plenu, so prebivalstvo obmejnega pasu izselili. Tako so nas že novembra 1941. leta preselili v Šlezijo. Od tu so nas selili širom po Nemci-

ji po raznih taboriščih, tja pač, kjer so rabili brezplačno delovno silo. Čeprav ta taborišča niso bila kazenska, vseeno nismo imeli nikakršnih svoboščin.

Najprej smo delali v tovarni sladkorja po 12 ur podnevi ali ponoči. Maja 1945 me je osvoboditev zatekla v Hirschbergu v Spodnji Šleziji. Ker nismo bili dobro organizirani, smo se z ruskimi oblastmi sami morali dogovoriti, da so nam preskrbeli transport, s katerim naj bi se vrnili v domovino. Toda pripeljali smo se le do prvega porušenega mostu, nato pa se je pot kazala vsakemu posebej, od koder je bil pač kdo doma. Cela dva meseca je preteklo, odkar je minila vojna, mi pa smo bili še vedno na poti domov, nekaj časa z vlakom, kamionj ali kar peš. Državno mejo, sem še z nekatereimi sovaščani prestopil pri Subotici in se preko Beograda vrnil v domačo vas.

Na Gorenjsko sem prišel 1952. leta in čakal 6 mesecev, da sem dobil zaposlitev v naši delovni organizaciji, kjer sem pričel z delom maja 1953. leta.

Tudi Francka Cizelj, Stane-tova žena, je doma z okolice Brežic. Vsi skupaj, oče, mati in 7 otrok so bili izseljeni v Prusijo.

»Ker je bil oče železničar, so nas zaposlili v tovarni. Kar je bilo kmečkih družin, so jih taboriščne oblasti pošiljale delat na kmetije, kjer

so bili na boljšem kot tovarniški kaznjenci, ker so lahko prišli do kmetijskih pridelkov.

1944. leta nam je od bolezni in izčrpanosti umrl oče. Dnevni obroki hrane so bili kaj skromni. Tisti, ki smo bili zaposleni, smo dobivali poleg jutranje črne kave in opoldanske krompirjeve juhe le po 1/2 kg kruha z žlico masla in marmelade — seveda smo to dobivali le vsake tri dni.

Proti koncu vojne so bila bombardiranja vsakdanji dogodek. V začetku vojne so angloameriška letala bombardirala le ponoči, kasneje pa tudi podnevi. Koliko so naša življenja pomenila za naciste, nam dovolj zgornjo pove padek, da nismo smeli v zaklonišča, ampak smo polegali kar po dvorišču. Ko so Angloameričani zavzemali mesto smo presedeli po kletih 9 dni in vseskozi hrane skoraj nismo dobivali. Osvobodili so nas Angleži marca 1945. leta. Ti so nas zaradi karantene in pomanjkanja transportnih sredstev iz taborišča izpustili šele septembra.

Med okupacijo so nas večkrat preseljevali. Naše zadnje mesto, kjer smo dočakali osvoboditev je bilo taborišče v Rhainbranu ob Rhaini.

Že takoj po vrnitvi se je sestra preselila v Tržič, kjer je dobila delo v BPT. Ona je preskrbela delo tudi meni, ko sem se leta 1952 preselila v Tržič.

(Nadaljevanje na 7. strani)

Po tridesetih letih ...

(Nadaljevanje s 6. strani)

Anton Perko mojster v tkalnici. Tudi njega sem prosil, da mi pove, kako je on preživel leta okupacije.

Osvobojeni smo bili prav na praznik delavcev — 1. maj. Domov pa smo prišli šele 25. julija 1945. leta.«

»Bilo je 4. aprila leta 1942, ko so nas izselili. S seboj smo smeli vzeti le najnujnejše. Najprej so nas odvedli v medvoški stari samostan, od tam pa so nas transportirali v Nürnberg, kjer smo ostali le par dni. Od tam so nas kot živino odvedli v osrčje nemškega Reicha — v Potsdam.

V obeh taboriščih smo bili strogo zastraženi, še celo med delom v tovarni pazniki in priganjači niso pozabili na nas. Delali smo po 12 ur v dveh izmenah.

Hrana je bila zelo slaba, tako da smo bili vsi podhranjeni. Čudno se mi zdi, da od izčrpanosti nismo zboleli. To pa se je mnogim zgodilo po osvoboditvi, ker so si nekateri bivši interniranci preveč obremenjevali izstradani želodec.

Kako hudo je bilo kaznovano vsako zoperstavljanje in ugovarjanje, je dober dokaz tale dogodek:

Mama se je komandj taborišča pritožila zaradi slabega ravnanja in lačnih ust. Brez kakršne koli obrazložitve ali odgovora so jo poslali v kazensko taborišče in nismo je videli cele tri mesece.

Franciška Novak je bila zaposlena v naši delovni organizaciji, sedaj pa že nekaj let uživa prezasluzen pokoj.

Rada se je odzvala vabilu na razgovor.

»Res je bilo hudo v tistih letih okupacije posebno za tiste, ki smo bili zaznamovani od petokolonašev, ki jih v Trzinu že pred vojno ni manjkalo.

Začelo se je takoj po zasedbi okupacijskih sil. Stalno smo bili pod kontrolo. Vedno znova so me vodili na zasliševanje na občino, kjer naj bi povedala, kje se skriva moj mož Karel. Mož je bil 7 mesecev zaprt v Begunjah, nato so ga za mesec dni izpustili pa še enkrat zaprli in zopet izpustili.

Ko je odšel v partizane, sem vedela, da tudi moja internacija ni več delač.

7. aprila 1942 so me skupaj z mojima dvema sinovima res izselili. Cvetu je bilo takrat dve leti, Karli pa je bil star šele pet mesecev, ko so nas iz zaplombiranih vagonov iztovorili v Dingellfingu pri Nürnbergu. Vse do konca vojne nisem vedela kje je mož, čeprav sem slutila, da je padel, ker se ni nič oglašil. Morala sem biti močna, kajti morala sem živeti, saj nisem smela žrtvovati sebe in še dvojce komaj rojenih življenj. Šele kasneje sem izvedela, da je mož skupaj s svojim bratom padel 1942. leta v Udin borštu.

Vsak dan sem delala v tovarni po 16 ur, da smo lahko dobili po dve zajemalki komaj užitne juhe, ker bi v primeru manjše delovne angažiranosti dobila le po eno zajemalko.

Nacisti so nas ob vsakem koraku poniževali in nam dali vedeti, da smo le podljudje, oni pa za vladanje izbrana rasa. Stanovali smo, če to gnečo, ki je vladala v prostorih, sploh lahko imenujem stanovanje; v starem samostanu, ki je bil obdan z prostanim vrtom. Nekega dne je poveljniku taborišča prišlo na misel, da bi užival ob naši goloti. Dal nas je postrojiti na samostanskem dvorišču, mi pa smo morali ob vzklikih naših mučiteljev goli korakati gor in dol.

Dolga je bila pot iz taborišča, mnogo čakanja in večkrat smo morali prestopati s transporta na transport. Le dve leti dolg boleč spomin na očeta svojih dveh otrok in dva para drobnih otroških oči, ki so hotela še kruha, so mi dali moč, da sem zdržala vsa ponižanja in breme taboriščnega življenja.

Franci Novosel je bil rojen v vasi Gaj pri Brežicah.

»Že 15. oktobra 1941. leta so v vas prihrumeli nemški kamioni, v katere so natrpali našo 14 člansko družino in vse vaščane s tistimi malenkostmi vred, ki smo jih smeli vzeti s seboj. V starem rajhenburškem gradu je bilo zbirališče, od koder so nas s transportom odpeljali v Lانبau — Spodnja Šlezija, kjer nas je čakalo taborišče.

Vsako jutro smo hodili delat na veleposestvo skupaj s Poljaki, Rusi, Čehi, Francozi. Od vseh narodnosti v taborišču so bili le Francozi pod vojaško kontrolo, ker so bili vojni ujetniki. Tudi Poljake in Ruse so Nemci imeli za nevarnejše, saj so imeli na delovnih oblekah všiti znak P oziroma O.

Veleposestnik, pri katerem smo delali, je bil dober človek, slabši so bili priganjači, ki nam niso privoščili prav nobenega oddiha. Delali smo po ves dan, le ob času kosila smo imeli enourni odmor, da smo si lahko skuhal skromno kosilo. Za nakup prehrane smo od veleposestnika dobili nekaj denarja, ob taboriščne uprave pa živilske karte, na katere se je pa dobilo precej manj kot na karte, ki so jih dobili Nemci.

Proti koncu vojne, ko se je nemško-ruska fronta za nekaj časa ustavila blizu našega taborišča, sem moral skupaj z drugimi izseljenci iti kopat strelske järke. Nekaj tednov pozneje so Rusi predrl obrambno črto in tudi nas osvobodili. Nismo smeli takoj domov. Morali smo počakati, da se nas je nabralo več skupaj, šele nato smo dobili transport, ki nas je 20. septembra preko Maribora pripeljal v Brežice.

Ko smo se vrnili domov, smo dobili hišo napol porušeno. V hlevu, ki je bil nekdanj poln živine, ni bilo sledu o kravah, konju in prašičih.

Pustili so nam le zemljo, ki je niso mogli odnesti.

Januarja 1948 sem se zaposlil v BPT, kjer sedaj delam kot mojster v tkalnici. F. G.

NAŠI UPOKOJENCI

Tokrat smo se odločili, da gremo obiskat upokojenko, ki stanuje na Cankarjevi cesti — takoj nad avtobusno postajo. Ker je bila ura čez dvanaajsto, smo Ivano Brzin zmotili prav ob kuhanju kosila. Seveda, otroci odhajajo na delo in prihajajo s tovarne, ona pa jim pomaga s tem, da jim ni treba lačnim šele pripravljati kosila. Rada je ustregla prošnji za kratek klepet o delu in razmerah v kakršnih so živeli nekdanj.

»Ali ste doma, oziroma ali ste se rodili v Trzinu?«

»O, že lep čas sem Trzinčanka, rojena sem pa v Jelendolu, kjer so moji starši imeli nekaj krp zemlje, ki pa je vseeno preživljala devet otrok; od katerih nas je pet še živih.«

»Kdaj ste se zaposlili v naši delovni organizaciji?«

»Še štirinajst let mi ni bilo, ko sem začela delati v Vojah. Doma nas je bilo preveč, da bi lahko preživljala lagodno mladost. Tistih časov se še prav dobro spominjam, prav zaradi stavke tekstilnih delavcev med katerimi smo bili tudi mi. Še sedaj sama sebe vidim stati v dolgem repu pred kotlom od koder je prijetno dišalo. Vse obrate smo dobro zastražili, ženske smo stale na straži od 7. do 19. ure, moški pa ponoči.«

»Kdaj ste se omožili?«

»Poročila sem se zadnji dan v letu 1938. Z možem sva imela 9 otrok, od katerih pa je eden umrl. Ker nisem imela nikogar, ki bi pazil na otroke pa še mož je bil rahlega zdravja, nisem mogla biti več zaposlena. Mož je bil čevljar, delal pa je v TRIO, tam kjer danes delajo usnje, galanterijo in obutev. Kakor sem že povedala, je bil mož rahlega zdravja; letos je že 14 let odkar je umrl.«

»Na kakšen način ste mogli preživljati osem otrok, ko ste sami morali skrbeti za zaslužek?«

»Najstarejša hči je bila stara 15 let, najmlajši pa je šele poiskušal hoditi, ko sem se morala ponovno zaposliti. Ko sem prišla v tovarno povprašat za delo, mi je obratovodja odsvetoval delo le v popoldanski in nočni izmeni, češ, da takega garanja ne bom zmogla, vendar druge izbire ni bilo. Včasih je bilo zares hudo, posebno še takrat, ko sem bila na delu ponoči. Takrat še ni bilo pralnih stro-

jev, pa tudi pripravljane obrokov za osem lačnih ust mi je vzelo dosti časa.

Delala sem v predilnici na Rieter prstančnih strojih. Kakor mi pripoveduje hčerka, ki dela prav v istem obratu, kjer sem jaz delala deset let, so na tistem mestu sedaj montirani brezvretenski predilniki BD 200. Marsikatero noč sem morala s silo premagovati spanec, ker čez dan ni in ni bilo pravega spanja. Toda, če je delo potekalo brez zastojev, je čas do šestih še kar hitro potekel, če pa je kaj nagajalo, je bilo pa težje pa še kuverta je bila ob mesecu tanjša.«

»Kdaj ste se upokojili?«

»Zadnja leta je bilo res nekoliko lažje, ker so že tudi otroci zaslužili, sama sem pa tudi že lahko delala na tri izmene, ne več tako kot včasih — samo popoldne in ponoči.

Po invalidski upokojitvi 1964. leta mi je bilo nekaj časa kar dolgačas po svojih sodelavkah in mojstru Kopaču, ki je tudi že upokojen.

»S kakšnim delom se ukvarjate sedaj?«

»Po upokojitvi sem se kar pomladila, saj če je človek obkrožen z otroškimi živzavom mu skoraj ničesar ne manjka. Prav to je dokaz, da človeka, ki mu na ramena leže že sedmi križ, mnogo mlajši še vedno pogrešajo in rabijo.

Še vedno pazim na vnučke pa tudi dvojčka — fanta in dekletce — sem varovala devet let. Nikakor me ne moreta pozabiti, saj me še sedaj večkrat obiščeta.

Zelo rada berem, če ne morem zaspati, vzamem v roke knjigo, ki me takoj pomiri. Najraje imam knjige s preprosto kmečko tematiko.

Naši bivši sodelavki želimo še mnogo zdravja, da bo še dolgo lahko v pomoč svojim otrokom.

G. F.

Novosti na policah tržiške knjižnice

Fred Mustard Steward: **KLINIK MIRABELLE**
Prizorišče tega zanimivega romana je švicarski »Grand hotel« oz. klinika Mirabelle, v kateri ameriški genotolog vodi slovito kliniko za pomlajevanje in spodbuja bogate, naj zaupajo njegovemu edinstvenemu odkritju — mezozalemskemu encimu, ki da jih bo pomladil, polepšal in jim podaljšal življenje.

Življenje v kliniki je polno nenavadnih dogodkov, polno skrivnosti. Mlad fant, sin bogatega finančnika, čigar oče se prav tako pomlajuje na kliniki, pa začne kmalu spoznavati vso zlaganost, nemo-ralo in nehumano početje slovitega zdravnika in njegovih soigralcev-pacientov.

Delo odlikuje tekoč slog, jezikovna zgoščenost, kompozicijska spretnost in ponekod celo detektivsko napeta pri-poved.

Victoria Holt: **GOSPODARICA MELLYN**
»Gospodarica Mellyna« je roman z veliko močjo, napi-san v romantični tradiciji angleških romanopiscev vik-torijske dobe.

Osrednje gibalno dogodkov je srhljiva skrivnost, v kate-ro je zavita starodavna hiša Mount Mellyn.

Ko je vzgojiteljica Martha Leigh prvič videla to hladno hišo ter srečala njenega od-

ljudnega gospodarja in nje-govo občutljivo hčer, je spo-znala, zakaj so se pred njo izmenjale že tri vzgojiteljice. Sosedje in služinčad so bili polni namigov, zdelo se je, da hiša skriva temne skriv-nosti. Samo njena naraščajo-ča ljubezen do otroka in go-spodarjeva privlačnost sta jo pripravili do tega, da se je odločila ostati ter rešiti skrivnosti, ki so se grozeče zgrinjale nad življenja prebi-valcev hiše Mount Mellyn.

Roman je pisan zanimivo in si bo prav gotovo pridob-il veliko bralcev predvsem bralk.

Allan Scott:
SOS ZA 747

Na londonskem letališču Heathrow so prestregli signal Mayday — klic na pomoč iz boeinga 747, ki je eksplodiral nekeje nad Atlantikom. Tristotonsko letalo se poskuša z gorečim motorjem pre-tolči skozi vihar in meglo do Heathrowa. Medtem ko tri-sto potnikov trepeta na svo-jih sedežih, se v pilotski ka-bini poškodovanega velikana kapitan Houston in njegov prvi oficir borita s krmilom, da bi obdržala omahujoče le-talo v zraku in preprečila eno največjih nesreč v zgodovini letalstva...

Roman je izšel v zbirki: **Ti vražji fantje v letelih skatlah.**

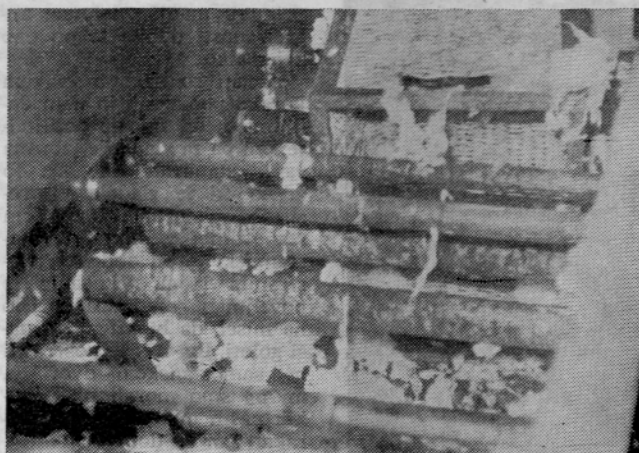
V čistilnici je zagorelo...

Dne 21. 4. 1975 ob 16,45 je izbruhnil požar v obratu predilnice na mešalni celici 3, ki je bila zaprta. V tem času sta v neposredni bližini delala Kimovec Branko in Košir Angela. Kimovec Branko je iz celice 2, kjer je bilo od mož-nih 1500 kg samo še kakih 50 kilogramov bombaža jemal material ter ga nakladal na

nakladalnik baterija 3 in 4, ki je od celice oddaljen od dva do tri metre.

V momentu, ko so se za-rad pritisaka plinov odprla vrata celice 3, je v tej bližini stala Košir Angela. V nepo-sredno okolico je bruhnil goreč bombaž oziroma plamen, ki je zanetil nakladalnik v

obratovanju ter podnožje tuf-te 2. Kimovec Branko je ta-koj ustavil nakladalnik, tuf-ta 2 pa ni obratovala in je bi-la prazna. Košir Angela je obvestila mojstra Jezernik Franca, ki je bil v svoji pi-sarni eno nadstropje nižje. V celici 3 je bilo bombaža — bele mešanice 1400 kg in je v celoti uničen. Mojster Jezer-

nik Franc je šel takoj na ode-dek in ker vstop ni bil več mogoč je takoj izklopil glav-na stikala, ter se vrnil v pro-stor čistilnice kjer je obvestil o požaru mojstra Hafner Vin-ka, ta pa preko vratarja ga-silskega društva Industrijskega gasilskega društva BPT, ki je bila ravno v tem času na ga-silski vaji.

Jezernik Franc je odhitel na streho ter iz priročnega stenskega hidranta, ki je od-daljen od požarišča 15 metrov, s pomočjo tlačne cevi preko strehe skozi okno začel gasi-ti, pri čemer so mu pomagali gasilci. Istočasno se je aktivi-rala SPRINKLER avtomat-ska gasilna naprava na vodo. Skupno se je aktiviralo 17 šob od tega 6 v celici 2, 5 v celici 3 ter 6 v samem oddel-ku.

Članom gasilskega društva, je bil s pomočjo plinskih mask kmalu omogočen vstop v sam prostor, tako da so lahko začeli z intenzivnim ga-šenjem bombaža v celici 3 z vodo iz hidranta, medtem ko so za zadušitev gorečih lata-stih pasov uporabili 6 apar-otov na CO₂ ter prah. Kasneje so gasili tudi z vodo iz veder.

Skupno je gasilo preko 30 ljudi, saj so se gasilcem, ki so bili na vaji kmalu pridru-žili še drugi gasilci in delavci iz obrata predilnice. Ogenj je bil pogašen in goreči bombaž odnešen na prosto do 22. ure, kjer je bilo potrebno še ved-no goreče kosmiče stalno nadzorovati in gasiti.

Po vsej verjetnosti je po-žar povzročil kovinski pred-met, ki je med potovanjem skozi čistilne stroje v rahljani-cij ukresal iskro, žareči ko-sem bombaža pa je preko transportnega ventilatorja in cevi prišel v celico 3, kjer se je ogenj razbohotil, k čemur je pripomogel vključen venti-lator.

Poleg že omenjenih 1480 kg uničenega bombaža beležimo še tole škodo:

— podajalni latasti pas na-kladalnika 3 in 4 je popolno-ma uničen,

— uničenih je 10 vodilnih lesenih valjev nakladalnika,

— delno je poškodovan krajši podajalni latasti pas in rahljalna rjuha,

— na mešalni celici — tufti 2 je popolnoma uničenih 5 transportnih latastih pasov, 3 pa so delno ožgani,

— škoda je nasatla tudi na ležajih transportnih latastih pasov in na delu električne instalacije,

Naše mamice

Kranjec Ljudmila je rodila 25. februarja 1975 deklico, **Sajovic Sonja** pa 28. marca dečka.

Vsem iskrene čestitke in najlepše želje!

Uredništvo

Kadrovske novice

V MESECU MARCU SO PRIŠLI V PODJETJE

V skupne službe:

Bogdanič Stjepan
Klemenčič Anka

V istem času pa so odšli iz podjetja naslednji:

samovoljni izstop

Petrova Nada
Hvala Ana

sporazumna odpoved

Šenica Fani
Meglič Janez
Koder Tončka

v pokoj

Janc Marija

invalidski pokoj

Čarman Valentina
Hrovat Ivana
Papler Marija
Ternar Marija

umrla

Dolinar Jožica
Markič Ignac

Čestitka

Na Ekonomski srednji šoli pri dopisni delavski univerzi v Ljubljani je 31. marca 1975 opravila zaključni izpit PO-GACAR Mira iz kadrovske družbenega sektorja.

K uspehu ji iskreno česti-tamo.

Uredništvo

Zahvala

Vsem sodelavkam in sode-lavcem obrata predilnice se najlepše zahvaljujem za dari-lo in čestitke ob mojem od-hodu v pokoj.

Marija Janc

Varujmo se nezgod

V mesecu marcu se je v BPT Tržič pripetila naslednja obratna nezgoda.

Alojz Mikič, zaposlen v mi-zarski delavnici kot mizar, je stopil na delovno mizo z na-menom, da bi vzel oblič. Pri sestopu se mu je delovna mi-za privzdignila, tako da je padel z nje in si zlomil desno nogo.

Vzrok: Nevaren način dela.

IZZREBANI REŠEVALCI

Prejeli smo 69 rešitev, od teh 53 pravih, izmed kate-rih smo izžrebali naslednje dobitnike nagrad:

1. nagrado prejme Tatjana ROZMAN — štipendist BPT — 50 din

2. nagrado prejme Erna FUCHS — predilnica — 40 din

3. nagrado prejme Marica KOGOJ — vzdrževalni obrati — 30 din

4. nagrado prejme Bronislava HVALA — konfekcija — 20 dinarjev

5. nagrado prejme Đuro RE-GEIS — oplemenitilnica — 10 din